

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter...

Jahr: 1743

Kollektion: Zoologica

Werk Id: PPN369546733

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN369546733> | LOG_0267

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546733>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

CAPUT QUINQUAGESIMUM
QUARTUM.*Cicadaria. Ay Lapy.*

Cicadaria Amboinensis est arbor silvestris, prope radices parum alata, corticem gerens lactescentem, folium ejus quodammodo illud *Siccii* refert, superius autem magis acuminatum est, quatuor, quinque, & sex pollices longum, vix binos digitos latum, ab utraque acuminatum parte, plurimis constans venis transversalibus luteis, ex cinereo viride instar illorum *Guajavi*, inordinatum, plurimaque arte sibi juncta in ramorum extremo locata sunt. Ejus lignum pallide rubet, duriusque est illo *Siccii*: Ex ejus cortice cicadæ generantur, quæ per noctem in cunctis Amboinæ silvis cantant & clamitant, atque Amboinensibus dicuntur *Laipy*, unde & nomen suum fortita est hæc arbor, quæ & hinc a nobis Latine *Cicadaria* vocatur.

Alia singularis *Cicadaria* in Zeylana invenitur, præfertim circa *Battecaloam* ad fluminum ripas, quæ humilem gerit truncum, & irregulares ramos, ejus folium simile est folio *Salicis latifoliæ*, atque hæc folia veras generant locustas, quæ primum incipiunt vivere prope folii pedunculum, ubi & ipsarum caput est, ac sic porro usque ad folii finem corpus extenditur & generatur, folii costæ in pedes excrefcunt, cuncta vero hujus arboris folia in cicadas per metamorphosin non transeunt, sed tantum quædam & pauca, quæ maxime vegetativo, nempe hujus arboris, succo turgent; quum *Cicadæ* caput sit generatum, atque tale folium in cista deponatur, ulterius tamen excrefcet, ita ut decerpta hæc folia *Bataviam* transferri possint, ibique etiam notari possit, quo modo *Cicadæ* hæc sensim ex folio isto transformetur: Alii contra, qui res naturales accuratius investigant, hanc foliorum metamorphosin in cicadas negant, dicentes locustas ova sua prope folii petiolum ipsi infingere folio, quæ inter binas folii duplicaturas foventur & extenduntur, unde tale insectum generatur, quod indagandum relinquo illis, qui istam inhabitant regionem.

Si folia in textu supra justo modo fuerint descripta, angustifoliæ speciei fuerunt, altera enim ejus latifolia speciei inventa fuit in vicinis montibus fluvii *Elephantis*, cujus folia a quinque ad septem pollices longa erant, tres quatuorque transversales digitos lata, formam gerentia illorum *Siccii latifoliæ*, scabra, & protuberantibus costis inferne donata, unde & folium rugosum quodammodo est instar illorum *Guajavi*.

Inregularia sunt & arte sibi juncta in ramulorum extremo, brevibus petiolis infidentia, quæ in ramulorum inferiore parte, ubi decidua, tubercula plura, quæ ipsorum vestigia sunt, relinquunt, atque hæc spinulas obtusas mentiuntur, foliorum color superne est læte viridis & glaber, venulæ vero inferne flavescunt.

Post folia flores progerminant in ramulis, qui mihi huc usque ignoti sunt, hos vero insequuntur fructus tam solitarii, quam in parvis racemis collecti, forma parvarum *Olivarum*, seu semi perfectarum nucum avellanarum, in brevem apicem desinentes, primo virides, dein purpurascens, ac tandem nigerrimi, sub exteriore, tenui, & mucoso cortice oblonga reconditur nux, fatis crasso putamine obducta, in quo nucleus continetur albus uti in nucibus avellanis, faporis amaricantis, quique in bina segmenta dividi potest, granulum condens album, capitulo insitens, quod feminalem continet virtutem.

Fructus Martio & Aprili observantur: incolæ hujus arboris binas notant species, angustifoliam & latifoliam. Ejus lignum est fatis durum, atque cortex pauco constat lacte: Hic supra ignem tostus, & cum *Siri Pinanga* masticatus conducit aphthis, est enim dulcis & adstringens.

Omnes *Cicadæ* Malaicæ *Rian Rian*, & Amboinice *Lapy* vocantur: Altera *Caju Lape Lape* species supra descripta est libro quarto cap. 43. sub finem arboris facum majoris.

*Tabula Centesima Trigesima Quinta*Ramum. exhibet *Cicadariæ*.

Ubi Litt. A. ejus fructum naturali repræsentat magnitudine.

B. Vero *Cicadæ* ipsam.

CAPUT

LIV. HOOFDSTUK.

De Krekel-Boom.

Cicadaria in Amboina, is een Wout-boom, by de wortel wat gevleugeld, en melkagtig van schorffe, 't blad gelykt eenigzints dat van *Sikki*, doch navoren toe spitzer, 4. 5. en 6. duymen lang, schaars 2. vingers breed, agter en voren toegespitst, met veele gele dwersaderen, graauw-groen, gelyk als die van *Gujavos*, zonder ordre, en dicht op malkander staande. 't Hout is ligtrood, en harder dan dat van *Sikki*, by genereerd wyt zyne schorffe de bosch-grillen of krekels, die men 's nagts in alle Amboinsche boschen hoort zingen en schreeuwen, dewelke de Amboinezen *Laipy* beten, waar van den boom zynen naam heeft, en wy noemen hem in 't Latyn *Cicadaria*.

Een andere zeldsamen *Cicadaria* of *Sprinkbanen-boom*, vind men op *Ceylon*, voornamentlyk omtrent de *Battecaloa*, aan de rivier-kanten, by is laag van stam, en ongeschikt van takken, 't blad is een breed *Willige*-blad gelyk, deze bladeren genereren regte *Sprinkbanen*, namentlyk, het leven komt eerst by 't steeltje, daar het booft is, en loopt zo voort, tot dat 't lighaam tot het eynde des blads volschapen is, de ribben van 't blad werden de pootjes, alle de bladeren van dezen boom werden geen *Sprinkbanen*, maar allenelyk eenige weinige, daar de meeste geest van den boom in zit, wanneer 't booft geschapen, en 't blad in een doosje gelegd is, zal egter volschapen werden, zo dat men de afgeplukte bladeren tot *Batavia* kan vervoeren, daar men nog al zien kan, hoe 't beest allengskens uit 't blad werd; doch andere, die de zaken wat nauwer menen in te zien, ontkennen deze transformatie der bladeren in beesten, maar zeggen, dat de *Sprinkbanen* bare eysers by den sool in het blad plaatsen, dewelke dan zig uitbreiden tusschen de beyde vellekens van het blad, en 't beest formeren, welk onderzoek ik bevolen laat aan die geene, die daar woonen.

Indien de bladeren in den text wel beschreven zyn, zo moest het een smalbladige zoorte geweest zyn, want een andere bredere zoorte is gevonden aan het naaste gebergte, aan den *Oliphant*, waar van de bladeren lang waren, van 5. tot 7. duymen, 3. en 4. dwers-vingers breed, gefatzoeneert als die van 't breedbladige *Sikki*, styf, met uitstekende ribben van onderen, die het blad eenigzints gekronkeld maken, gelyk de *Gujavos*-bladeren zyn.

Zy staan zonder ordre, en dicht op malkander gedrongen, aan 't voorste der ryskens op korte voetjes, dewelke agter aan de ryskens, daar zy afgevallen zyn, veele knopjes nalaten, als of het stompe doornen waren, de couleur der bladeren van boven is regt-groen en glad, de ribbekens van onderen zyn geelachtig.

Agter de bladeren komt het bloeyzel voort, aan de ryskens, zynde nog onbekend. Daar op volgen de vruchten, zo enkeld als by kleene trosjes hangende, in gedaante van kleene *Olyven*, of halfwassene *Hazel-noten*, met een kort spitsje boven op, eerst gras-groen, daar na purperbruyn, ten laatsten pik-swart. Onder de buytenste dunne, en slymerige scbelle, legt een langwerpige nootje, met een redelyke harde scbaal omgeven, en daar binnen een witte beest, gelyk in de *Hazel-noten*, bitter van smaak, die zig in tweeën laat deelen, verbergende een wit korlken, op een knopje staande, daar in de zaadkracht steekt.

De vruchten ziet men in *Maart* en *April*. De *Inlanders* maken 'er ook 2. zoorten van, smalbladig en breedbladig, 't beest een redelyk hard hout, en de schorffe een weinige melk. Dezelve over 't vuur een weinige gebraden, en met *Siri Pinang* geknouwt, is goed voor de spruw, want zy is zoet, en zamentrekkende.

Alle *Krekels* bieten in 't *Maleyts Rian Rian*, in 't Amboinsch als boven *Lapy*. Een ander *Caju Lape Lape*, ziet beschreven lib. 4. cap. 43. aan 't eynde van arbor facum major.

*De hondert vyf- en dertigste Plaet*Vertoont een Tak van de *Krekel*, ofte *Sprinkhaan-boom*.

Alwaar Litt. A. deszelfs vrugt in natuurlyke grootte verbeeldt.

B. De *Krekel* of *Sprinkhaan* zelfs.

LV.

